

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність – 051 «Економіка»

Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»

Статус дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2018, 2019

Викладач – Губін Кирил Григорович,
к. е. н., доцент кафедри економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Економіка праці та соціально-трудові відносини
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента, належить до циклу навчальних дисциплін загальної фахової підготовки.
Викладач	Губін Кирил Григорович , к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого.
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	hubin@ukr.net
Консультації	Понеділок, середа, п'ятниця – 13-00–14-00, Центральний корпус НЮУ, а. 224, 225.
Онлайн консультації у Facebook	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/ .

Анотація навчальної дисципліни

Економіка праці та соціально-трудові відносини розкриваються як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна. Характеризуються праця та трудовий потенціал. Висвітлюються людський капітал та людський розвиток. Розкриваються соціально-трудові відносини та соціальне партнерство. Надається характеристика саморегулюванню та регулюванню соціально-трудових відносин. Висвітлюються кількісні та якісні характеристики праці та її продуктивність. Розкриваються організація праці та раціоналізація трудових процесів. Характеризуються оплата праці та її організація. Висвітлюються формування та регулювання доходів населення. Розкриваються основи планування та аналізу показників та умов праці. Характеризуються звітність, консалтинг і аудит у сфері праці. Подається бачення перспектив розвитку економіки праці та соціально-трудових відносин.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування системи теоретичних і практичних знань про категорії, закони, закономірності, суперечності, механізми, методи та інструменти економіки праці та соціально-трудових відносин, а також комплексу компетентностей щодо ефективного управління соціально-трудовими відносинами та працею.

Завдання:

- засвоєння категоріально-понятійного апарату, законів, закономірностей та суперечностей економіки праці та соціально-трудових відносин;
- пізнання завдань і принципів економіки праці та соціально-трудових відносин;
- опанування сучасних методів та інструментів управління соціально-трудовими відносинами та працею;
- пізнання механізмів саморегулювання та регулювання соціально-трудових відносин;
- засвоєння економіко-організаційних механізмів управління соціально-трудовими відносинами та працею;

- формування умінь з організації праці та раціоналізації трудових процесів;
- набуття навичок управління соціально-трудовими відносинами та працею;
- формування умінь з планування та аналізу показників та умов праці;
- формування здатності до свідомого вибору та застосування на практиці моделей і підходів управління соціально-трудовими відносинами та працею.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Економічна теорія», «Історія економіки та економічної думки», «Інституціональна економіка», «Макроекономіка», «Економічна політика».

Кореквізити: «Менеджмент».

Постреквізити: «Управління персоналом», «Трудове право», «Охорона праці».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- проаналізувати теоретичні, концептуальні засади економіки праці та соціально-трудових відносин;
- пояснити сутність праці та соціально-трудових відносин;
- сформулювати комплекс заходів, необхідних для забезпечення гідної праці;
- розробити стратегію розвитку соціального партнерства в організації;
- охарактеризувати саморегулювання та регулювання соціально-трудових відносин;
- здійснити організацію праці та раціоналізацію трудових процесів на підприємстві;
- сформулювати у фірмі систему оплати праці, що відповідає характеру, умовам та результатам праці;
- здійснити планування та аналіз показників та умов праці;
- охарактеризувати звітність, консалтинг і аудит у сфері праці;
- висвітлити перспективи розвитку економіки праці та соціально-трудових відносин.

Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н. р. для студентів денної форми навчання

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1.	1. Економіка праці та соціально-трудові відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна.		
	2. Праця та трудовий потенціал.		
2.	3. Людський капітал та людський розвиток.		
	4. Соціально-трудові відносини та соціальне партнерство.		
3.	5.1. Саморегулювання соціально-трудових	1. Економіка праці та соціально-трудові	

	відносин. Соціальний діалог між працею та капіталом.	відносини як напрям наукових досліджень та навчальна дисципліна. <i>Література:</i> 2-4.	
4.	5.2. Державне та міжнародне регулювання соціально-трудових відносин.	2.1. Історична еволюція та сучасний зміст праці. <i>Література:</i> 2-5.	
5.	6. Кількісні та якісні характеристики праці та її продуктивність.	2.2. Населення та трудовий потенціал. <i>Література:</i> 2-5.	Трудовий потенціал України.
6.	7. Організація праці та раціоналізація трудових процесів.	3.1. Людський капітал. <i>Література:</i> 1; 2; 4.	Економічна та соціальна ефективність інвестування у людський капітал.
7.	8. Оплата праці та її організація.	3.2. Людський розвиток та гідна праця. <i>Література:</i> 1; 2; 4.	
8.	9.1. Система формування доходів населення. Саморегулювання заробітної плати.	4.1. Соціально-трудові відносини. <i>Література:</i> 1-5.	
9.	9.2. Регулювання доходів населення.	4.2. Соціальне партнерство. <i>Література:</i> 2-5.	Розвиток соціального партнерства в Україні.
10.	10. Планування та аналіз показників та умов праці.	5.1. Саморегулювання соціально-трудових відносин. Соціальний діалог між працею та капіталом. <i>Література:</i> 2; 4.	
11.	11. Звітність, консалтинг і аудит у сфері праці.	5.2. Державне та міжнародне регулювання соціально-трудових відносин. <i>Література:</i> 1-4.	Соціальна політика в Україні.
		6. Кількісні та якісні характеристики праці та її продуктивність. <i>Література:</i> 2-5.	Підвищення ефективності та продуктивності праці.
12.	12.1. Суперечності праці. Перспективи саморегулювання та громадського регулювання соціально-трудової сфери та оплати праці.	Колоквіум	
		7. Організація праці та раціоналізація трудових процесів. <i>Література:</i> 2-5.	Нормування праці.
13.	12.2. Перспективи державного та міжнародного	8.1. Оплата праці. <i>Література:</i> 1-5.	
		8.2. Організація оплати	Сучасні та

	регулювання праці та соціально-трудова відносин.	праці. <i>Література: 2-5.</i>	перспективні системи оплати праці.
14.		9.1. Система формування доходів населення. Саморегулювання заробітної плати. <i>Література: 1; 3; 4; 9; 15; 16.</i>	Причини низького рівня зарплат в Україні та шляхи його підвищення.
		9.2. Регулювання доходів населення. <i>Література: 1-5.</i>	Удосконалення державного регулювання доходів населення в Україні.
15.		10.1. Планування та аналіз трудових показників. <i>Література: 2-5.</i>	
		10.2. Планування та аналіз умов праці. <i>Література: 2; 3; 5.</i>	Моніторинг соціально-трудова сфери.
16.		11.1. Звітність і аудит у сфері праці. <i>Література: 2-5.</i>	Аудит персоналу.
		11.2. Консалтинг у сфері економіки праці та соціально-трудова відносин. <i>Література: 4.</i>	Кадровий бізнес-консалтинг.
17.		12. Перспективи розвитку економіки праці та соціально-трудова відносин. <i>Література: 1; 11; 15.</i>	
		Колоквіум	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів може здійснюватися у таких формах:

- підготовка до активного слухання лекцій;
- виконання домашніх завдань;
- поглиблене вивчення питань, що розглядалися на лекції;
- написання есе та рефератів;
- підготовка до активних форм навчання на практичних заняттях;
- вивчення досвіду та узагальнення практики управління соціально-трудова відносинами та працею;
- участь у роботі наукового гуртка;
- підготовка тез наукових доповідей;
- написання та рецензування наукових статей;
- анотація прочитаної додаткової літератури;
- підготовка до участі у конкурсах студентських наукових робіт;
- участь у підготовці наочних або технічних засобів навчання;

- підготовка до колоквиумів.

Інформаційне забезпечення курсу

Основна література

1. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Губін К. Г. та ін. Соціальна держава: досвід політико-економічного аналізу: монографія / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: «Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. 275 с. Депоновано у ДНТБ України 23.04.12, № 12-Ук2012. URL: <http://dSPACE.nlu.edu.ua/handle/123456789/4596> (дата звернення: 02.06.2020).
2. Економіка праці і соціально-трудова відносини: навч.-наоч. посіб. / за наук. ред. А. Г. Бабенка. Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. 268 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/2264> (дата звернення: 02.06.2020).
3. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудова відносини: навч. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 498 с. URL: http://maup.com.ua/ua/navchannya-u-maup/library/pidruchniki/menedzhment-organizaci/ekonomika_praci_ta_socialno_-_trudovi_vidnosini.html (дата звернення: 02.06.2020).
4. Колот А. М., Грішнова О. А., Герасименко О. О. та ін. Економіка праці та соціально-трудова відносини: підруч. / за наук. ред. А. М. Колота. Київ: КНЕУ, 2009. 711 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/21137> (дата звернення: 01.06.2020).
5. Назарова Г. В., Агавердієва Х. Ф., Аграмакова Н. В. та ін. Економіка праці: навч. посіб. / за заг. ред. Г. В. Назарової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22471> (дата звернення: 01.06.2020).

Додаткова література

6. Губін К. Г. Возможности повышения уровня социальной безопасности за счёт совершенствования регулирования доходов населения в Украине. *Економіка і регіон: Наук. вісник ПНТУ ім. Ю. Кондратюка*. 2009. Вип. 2 (21). С. 67-71.
7. Губін К. Г. Рыночная система регулирования доходов населения: субъекты и основные составляющие. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Економічна серія*. 2006. № 719. С. 26-32.
8. Губін К. Г. Случайная и систематическая эксплуатация в Украине. *Бизнес Информ*. 2009. №9 (371). С. 56-62.
9. Губін К. Г. Способ формирования доходов: исследование эволюции. *Социальная экономика*. 2006. № 1-2. С. 169-174.
10. Губін К. Г. Еволюція умов людського розвитку за різних систем формування доходів. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право*. 2011. № 3 (6). С. 67-74. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2011/03/11/еволуція-умов-людського-розвитку-за-р/> (дата звернення: 02.06.2020).
11. Губін К. Г. Напрями розбудови соціально-ринкової системи формування доходів в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право*. 2012. № 3 (10). С. 45-56. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2012/06/01/напрямки-розбудови-соціально-ринков/> (дата звернення: 02.06.2020).
12. Губін К. Г. Порівняльний аналіз умов людського розвитку за соціально-ринкової та за української систем формування доходів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право*. 2011. № 4 (7). С. 15-26. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2011/05/05/порівняльний-аналіз-умов-людського-р/> (дата звернення: 03.06.2020).
13. Губін К. Г. Протидія експлуатації в Україні: з чим і як боротися. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна*

теорія та право. 2010. №1. С. 52-63. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2010/03/05/протиція-експлуатації-в-україні-з-чим/> (дата звернення: 03.06.2020).

14. Губін К. Г. Реалізація конституційних прав у системі формування доходів в Україні. *Правова економіка: науково-теоретичні проблеми формування, розвитку та інституційної побудови*: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків, 2017. Розд. 5. С. 123-149. Депоновано в ДНТБ України (свідоцтво про депонування № 65н-РІД/Ук-2017 від 17.10.2017 р.).

15. Губін К. Г. Розбудова соціально-ринкової системи формування доходів як основи безпеки людського розвитку. *Безпека людського розвитку в правовій, соціальній державі*: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків, 2013. Розділ 6. С. 295-348. Депоновано у ДНТБ України 24.09.2013, №43-Ук2013. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/4595> (дата звернення: 01.06.2020).

16. Губін К. Г. Система формування доходів населення в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. 2013. № 4 (15). С. 105-117. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2013/10/12/система-формування-доходів-населенн/> (дата звернення: 01.06.2020).

17. Губін К. Г. Системні засади нерівності доходів населення в Україні та шляхи їх подолання. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. 2014. № 3 (18). С. 45-58. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2014/05/22/системні-засади-нерівності-доходів-н/> (дата звернення: 02.06.2020).

18. Губін К. Г. Соціально-ринковий етап розвитку системи формування доходів населення. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. 2012. № 1 (8). С. 97-108. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/2011/12/14/соціально-ринковий-етап-розвитку-сис/> (дата звернення: 01.06.2020).

19. Губін К. Г. Умови людського розвитку за української системи формування доходів. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. Серія: Економічні науки. 2011. № 4 (52). С. 10-17.

20. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/0019.pdf (дата звернення: 04.06.2020).

21. Національна економіка: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 182 с.

22. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М. та ін. Нематеріальна економіка: управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2014. 404 с. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/12375> (дата звернення: 02.06.2020).

23. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М. та ін. Основи економічної теорії у структурно-логічних схемах: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид., змін. та допов. Харків: Право, 2013. 136 с.

24. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Макуха С. М. та ін. Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2010. 448 с.

25. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Макуха С. М. та ін. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: моногр. / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2009. 312 с.

26. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Марченко О. С. та ін. Економічна теорія: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.

27. Ким М. Н. Экономика труда и социально-трудовые отношения: учеб. пособие.

Харьков: Точка, 2015. 307 с.

28. Комарницький І. М., Комарницька Г. О. Економіка праці та соціально-трудова відносина: підруч. Хмельницький: Цюпак, 2016. 423 с.

29. Олійник Т. І., Пахуча Е. В. Економіка праці і соціально-трудова відносина: навч. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 279 с.

Вимоги викладача

Вивчення «Економіки праці та соціально-трудова відносин» має базуватися на використанні конспекту лекцій та рекомендованої літератури. На додаток до них, задля різнобічного вивчення процесів та явищ у сфері праці та соціально-трудова відносин, бажано застосовувати додаткові джерела з альтернативними поглядами щодо питань навчальної дисципліни.

Студенти повинні: регулярно відвідувати заняття згідно з розкладом; систематично засвоювати навчальний матеріал; долучатися до активних форм навчання; своєчасно та якісно виконувати завдання; активно працювати на практичних заняттях; відпрацьовувати пропущені практичні заняття; дотримуватися норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf), дотримуватися правил суспільного життя та поведінки у навчальному закладі.

Студентам рекомендується: брати активну участь в обговоренні дискусійних питань; формувати та висловлювати власну думку з проблем навчальної дисципліни; брати участь у роботі наукового гуртка кафедри; писати наукові статті та реферати; долучатися до наукових конференцій, Facebook лекторіуму та Facebook тренінгів.

В процесі підготовки наукових матеріалів (рефератів, доповідей, статей тощо) рекомендується віднаходити та аналізувати літературні джерела, що містять різні або навіть протилежні погляди чи факти, аби розкрити проблему більш різнобічно, з урахування різних наукових позицій.

Під час занять студентам дозволяється використання мобільних телефонів, планшетів, ноутбуків тощо лише у навчальних цілях. Для відповіді на термінові дзвінки або у разі нагальної потреби зателефонувати необхідно спитати дозволу викладача, вийти з аудиторії та лише після цього розмовляти по телефону.

Контрольні заходи результатів навчання

Для оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносина» проводиться поточний та підсумковий контроль. Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Складовими *поточного контролю* знань студентів є:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях. Проводиться із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, peer review, контрольна робота.

За підсумками практичного заняття студент може отримати оцінку за чотириохвальною шкалою (0, 3, 4, 5). За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів та помножується на 3. Максимальна оцінка за результатами контролю знань за кожен з трьох модулів становить 15 балів;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни у формі колоквиумів. Студенти складають два колоквиуми. Максимальна оцінка з кожного колоквиуму становить 25 балів.

Також студенти мають виконати завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за

самостійну роботу – 5.

Формою підсумкового контролю знань студентів є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу
і видами контрольних заходів

Поточний контроль					Самостійна робота студентів	Підсумкова оцінка знань
Практичні заняття			Колоквіуми			
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2		
max 15	max 15	max 15	max 25	max 25	max 5	max 100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використову- ється в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	Зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34